

ARUBA

Examen HAVO

2019

Tijdvak-1
7 mei
7:30-10:00

Geschiedenis

Opgavenblad

Dit examen bestaat uit **40** vragen.
Voor dit examen zijn maximaal 74 punten te behalen.
Dit examen bestaat uit **10** bladzijden.
(Bij dit examen hoort een **bijlagenboekje**.)

Voor elk vraagnummer staat hoeveel punten met een goed antwoord behaald kunnen worden.

AANWIJZINGEN

Algemene regels

- Alleen schrijfgereedschap, rekenmachine en als het nodig is liniaal of geodriehoek mogen gedurende het maken van dit examen gebruikt worden.
- Het gebruik van programmeerbare rekenmachines is **niet** toegestaan.
- Alleen het gebruik van een **blauwe** of **zwarte** pen is toegestaan.
- Er mag **niets** van de buurman/vrouw worden geleend zonder toestemming van de toezichhouders.
- **Het gebruik van correctievloeistof en correctietape is niet toegestaan.**
- Na het maken van het examen, dienen **ALLE** opgavenbladen ingeleverd te worden.

■ **Meerkeuzevragen**

- Schrijf alleen de hoofdletter van het goede antwoord op.
- Schrijf bij volgordevragen de juiste volgorde van kleine letters op.
- Schrijf bij matchvragen de juiste combinatie van tekens op.

□ **Open vragen**

- Geef niet méér antwoorden dan er worden gevraagd. Als er bijvoorbeeld twee redenen worden gevraagd, geef er dan twee en niet méér. In dit voorbeeld kunnen alleen de eerste twee redenen punten opleveren.
- Vermeld altijd de berekening, als een berekening gevraagd wordt. Als een gedeelte van de berekening goed is, kan dat punten opleveren. Een goede uitkomst zonder berekening levert geen punten op.
- Als bij een vraag een verklaring of uitleg gevraagd wordt, worden aan het antwoord geen punten toegekend als deze verklaring of uitleg ontbreekt.
- Een foutief antwoord wordt altijd doorgestreept. Ronde haakjes (..) worden gebruikt om een verduidelijking, verklaring of toevoeging in te voegen.

Onderdeel Oorlog en Vrede

Bij het beantwoorden van de vragen 1 tot en met 21 moet je soms gebruik maken van de bronnen in bijlage I.

Er worden door historici verschillende oorzaken voor de Eerste Wereldoorlog aangewezen.

- 1p ■ 1. Welke van de onderstaande ontwikkelingen is geen oorzaak voor het uitbreken van de Eerste Wereldoorlog?
- A De opkomst van het Europese militarisme.
 - B Het instorten van de beurs op Wallstreet.
 - C De opkomst van het nationalisme.
 - D Het opvoeren van de wapenproductie.

Gebruik bron 1 om vraag 2 te beantwoorden.

- 2p □ 2. Leg uit wat deze kaart te maken heeft met het uitbreken van de Eerste Wereldoorlog.

Gebruik bron 2 om vraag 3 te beantwoorden.

Met deze cartoon geeft de tekenaar een mening over de Volkenbond.

- 2p □ 3. Leg uit wat de tekenaar met deze cartoon duidelijk wil maken.

Twee beweringen over het interbellum:

I Tijdens de Spaanse Burgeroorlog kreeg Generaal Franco de steun van zowel Duitsland als Italië.

II Op 25 november 1936 tekenden Duitsland en Italië een overeenkomst tegen de Sovjet-Unie.

- 1pt ■ 4. Welke bewering(en) is/zijn juist?
- A Alleen I is juist.
 - B Alleen II is juist.
 - C Zowel I als II zijn juist.
 - D Beide beweringen zijn onjuist.

De NSDAP werd opgericht op 24 februari 1920. Vanaf 1930 werd de NSDAP een van de grootste partijen van Duitsland.

- 2p □ 5. Geef twee (2) verklaringen voor het succes van de NSDAP.

In 1933 werd de machtigingswet in de Duitse Rijksdag aangenomen. Deze machtigingswet werd kort daarna door de Duitse Rijksdag aanvaard.

- 2p □ **6.** Leg uit wat dit betekende voor de rechtstaat in Duitsland.

Gebruik bron 3 om vraag 7 te beantwoorden.

Stel je schrijft een werkstuk over nazi-Duitsland en je beschikt over bron 3.

- 2p □ **7.** Leg uit hoe je bron 3 kunt gebruiken voor je werkstuk door:
-twee kenmerken van het nationaalsocialisme in Duitsland te noemen die naar voren komen in de bron en
-bij elk kenmerk een passend voorbeeld uit de bron te geven waaruit dit kenmerk blijkt.

Hieronder staan vijf gebeurtenissen uit de Duitse buitenlandse politiek in willekeurige volgorde.

- a. Duitsland en Sovjet- Unie sluiten een niet- aanvalsverdrag.
 - b. Duitse troepen trekken Sudetenland binnen.
 - c. Duitse troepen trekken Oostenrijk binnen en annexeren dat land.
 - d. Hitler komt aan de macht in Duitsland.
 - e. Duitse troepen trekken het Rijnland binnen.
 - f. Duitsland valt Polen binnen.
- 2p ■ **8.** Zet de gebeurtenissen in de juiste chronologische volgorde. Schrijf alleen de letters op.

Gebruik bron 4 en 5 om vraag 9 te beantwoorden.

Onder historici bestaan verschillende visies over Chamberlains appeasement politiek. Sommige historici zijn van mening dat Chamberlain weinig andere keus had, andere historici vinden dat er grote beoordelingsfouten ten grondslag aan de toegevendheid van Chamberlain.

- 2p □ **9.** Geef bij beide bronnen aan of ze wel of niet gebruikt kunnen worden ter ondersteuning van Chamberlains appeasement politiek. Leg je antwoord uit.

Gebruik bron 6 om vraag 10 te beantwoorden.

De cartoon in bron 6 is vlak voor een belangrijke gebeurtenis gepubliceerd.

- 2p □ **10.** Leg uit, met twee verwijzingen naar de bron, welke gebeurtenis uit de Tweede Wereldoorlog deze cartoon voorspelt.

Een stelling: de Tweede Wereldoorlog is een voortzetting van de Eerste Wereldoorlog.

2p □ **11.** Ondersteun deze stelling met behulp van twee argumenten.

1p ■ **12.** Wat is de juiste chronologische volgorde?

- A. Japan valt Pearl Harbor aan/ De slag om Stalingrad begint/ D-Day/ De Battle of Britain begint/ De Duitsers vallen de Sovjet-Unie binnen.
- B. De Duitsers vallen de Sovjet-Unie binnen/ Japan valt Pearl Harbor aan/ De slag om Stalingrad begint/ D-Day/ De Battle of Britain begint.
- C. De Battle of Britain begint/ De Duitsers vallen de Sovjet-Unie binnen/ Japan valt Pearl Harbor aan/ De slag om Stalingrad begint/ D-Day .
- D. Japan valt Pearl Harbor aan/ De slag om Stalingrad begint/ D-Day/ De Battle of Britain begint/ De Duitsers vallen de Sovjet-Unie binnen.

Gebruik bron 7 om vraag 13 te beantwoorden

2p □ **13.** Formuleer bij bron 7 een relevante vraag met het bijbehorende antwoord. Uit het antwoord moet blijken dat je begrepen hebt wat de afbeelding voorstelt en welke boodschap de maker wil overbrengen.

Gebruik bron 8 om vraag 14 te beantwoorden.

Dit monument is in 1967 in Wolgograd opgericht.

2p □ **14.** Beredeneer waarom dit monument niet erg bekend is in het Westen. Gebruik voor je antwoord zowel een argument dat betrekking heeft op de Tweede Wereldoorlog als een argument dat betrekking heeft op de Koude Oorlog.

Gebruik bron 9 om vraag 15 te beantwoorden

3p □ **15.** Leg uit:
-wat de cartoonist met deze cartoon probeert duidelijk te maken en
-beargumenteer in hoeverre je het eens bent met de boodschap van deze cartoon.

Twee beweringen over het begin van de Koude Oorlog:

I Stalin wilde graag deelnemen aan het Marshallplan, maar werd niet geholpen door de Verenigde Staten.

II Na de Tweede Wereldoorlog creëerden de Verenigde Staten actief angst voor het communisme.

- 1p ■ **16.** Welke bewering(en) is/zijn juist?
- A Alleen I is juist.
 - B Alleen II is juist.
 - C Zowel I als II zijn juist.
 - D Beide beweringen zijn onjuist.

Gebruik bron 10 om vraag 17 te beantwoorden.

- 2p □ **17.** Leg het verband tussen de bron en de Koude Oorlog.

De Koude Oorlog had voor veel landen grote politieke gevolgen.

- 1p ■ **18.** Geef telkens aan of de stelling juist of onjuist is.
- I Het Marshallplan was een gevolg van de Blokkade van Berlijn.
 - II De containmentpolitiek in Azië was het gevolg van de overwinning van Mao in de burgeroorlog in China.
 - III De Hongaarse opstand werd mede veroorzaakt door de dood van Stalin.
 - IV De Vietnamoorlog was een gevolg van de dekolonisatie in dat land.

Gebruik bron 11 om vraag 19 te beantwoorden.

- 3p □ **19.** Leg uit:
- wat volgens de auteur van de bron de achterliggende reden is voor Amerika's ingrijpen in Vietnam.
 - beargumenteer in hoeverre je het eens bent met de auteur van de bron.

Gebruik bron 12 om vraag 20 te beantwoorden.

De citaten in bron 12 hebben te maken met verschillende conflicten die tijdens de Koude Oorlog plaats vonden.

- 2p □ **20** Geef per citaat aan of het om een mening of feit gaat. Leg je keuze uit. Neem in je uitleg mee aan welk conflict het citaat gerelateerd is.

Een aantal gebeurtenissen uit de Koude Oorlog:

- a. De val van de Berlijnse Muur.
- b. De Cubacrisis begint.
- c. Gorbatsjov komt met hervormingen.
- d. Conferentie van Jalta vindt plaats.
- e. China wordt communistisch .
- f. De Sovjet-Unie valt uit elkaar.

- 2p ■ **21.** Zet de gebeurtenissen in de juiste chronologische volgorde. Schrijf alleen de letters op.

Onderdeel Staatsinrichting

Bij het beantwoorden van de vragen 22 tot en met 40 moet je soms gebruik maken van de bronnen in bijlage II.

Twee beweringen over het Koninkrijk der Nederlanden.

I Het Koninkrijk der Nederlanden bestaat uit vier landen.

II Het statuut van het Koninkrijk der Nederlanden is in 1986 voor het laatst gewijzigd.

- 1pt ■ **22.** Welke bewering(en) is/zijn juist?
- A Alleen I is juist.
 - B Alleen II is juist.
 - C Zowel I als II zijn juist.
 - D Beide beweringen zijn onjuist.

In onze staatsinrichting is er sprake van koninkrijksorganen en landsorganen.

- 2p □ **23.** Leg uit wat 'binnen het Koninkrijk der Nederlanden' het fundamentele verschil is tussen koninkrijksorganen en landsorganen.

Gebruik bron 13 om vraag 24 te beantwoorden.

- 2p □ **24.** Leg uit, aan de hand van de situatie van voor en na het Statuut van 1954, wat de belangrijkste verandering was in de verhouding tussen Nederland en de Nederlandse Antillen.

- 2p □ **25** Leg uit waarom de gouverneur zowel deel uitmaakt van de wetgevende als van de uitvoerende macht.

Twee beweringen over de gouverneur:

I De gouverneur kan voor maximaal 6 jaar aanblijven.

II Door de onschendbaarheid van de gouverneur ligt de verantwoordelijkheid voor de landsverordeningen bij de ministers.

- 1pt ■ **26.** Welke bewering(en) is/zijn juist?
- A Alleen I is juist.
 - B Alleen II is juist.
 - C Zowel I als II zijn juist.
 - D Beide beweringen zijn onjuist.

- 1p ■ **27.** Maak de juiste combinaties.
1 Gouverneur	a voorzitter ministerraad
2 Minister van Financiën	b onschendbaar
3 Minister- President	c koninkrijksregering
4 Gevolmachtigde minister	d indienen begroting

Gebruik bron 14 om vraag 28 te beantwoorden

- 2p □ **28.** Leg uit vanuit welke rol de gouverneur handelde bij het niet tekenen van de begroting van 2014.

- 1p ■ **29.** Welke van de onderstaande beweringen over de Staten is juist? Alleen de Staten kunnen:
- A. wetten goedkeuren.
 - B. met nieuwe wetsvoorstellen komen.
 - C. bestaande wetten wijzigen.
 - D. bestaande wetten uitvoeren.

Naast taken met betrekking tot wetgeving hebben de Staten nog een andere belangrijke taak.

- 1p □ **30.** Noem deze taak.

Gebruik bron 15 om vraag 31 en 32 te beantwoorden

- 3p □ **31.** Bereken voor de twee grootste partijen het aantal behaalde zetels.

- 2p □ **32.** Stel, op basis van je zetelverdeling-berekening bij vraag 31, drie mogelijke coalities op.

Gebruik bron 16 en 17 om vraag 33 en 34 te beantwoorden

Vergelijk de uitslag van de verkiezing van 2017 met die van de verkiezingen van 2013

- 3p □ **33.** Leg, met behulp van de bronnen, uit waarom in 2017 het formeren van een regering heel anders ging dan in 2013.

Ondanks het feit dat de AVP de meeste stemmen heeft bemachtigd, zit de AVP niet in de regering.

- 3p □ **34.** Verklaar waarom de AVP, als grootste partij, niet vanzelfsprekend in de regering moet zitten.

In de staatsregeling is er sprake van drie (3) adviesorganen: de Raad van Advies, de Algemene Rekenkamer Aruba en de Sociaal Economische Raad.

- 1p ■ **35** Geef telkens aan of de bewering juist of onjuist is.
- I De adviezen van de adviescolleges zijn in principe openbaar.
 - II De adviezen van de adviesorganen zijn bindend.
 - III De Sociaal Economische Raad adviseert bij landsbesluiten.
 - IV De Algemene Rekenkamer keurt de begroting van de regering goed.

In de Staatsregeling is vastgelegd dat er enkele belangrijke adviesorganen Bestaan. Eén van deze organen is de Raad van Advies.

- 2p □ **36.** Leg uit wat de rol van de Raad van Advies is bij de totstandkoming van wetgeving.

Stelling: De rechterlijke macht hoeft geen rekening te houden met de publieke opinie.

- 3p □ **37.** In hoeverre ben je het met deze stelling eens? Licht toe aan de hand van een zelf bedacht voorbeeld.

- 1p ■ **38.** Welke bewering over het Openbaar Ministerie is onjuist? De taak van het OM is onder meer:
- A handhaving van de wettelijke regelingen.
 - B opsporing van verdachten.
 - C het vaststellen van de strafmaat.
 - D het vervolgen van strafbare feiten.

Gebruik bron 18 om vraag 39 te beantwoorden.

- 2p □ **39.** Leg uit waarom het hebben van een dergelijk pro-deo systeem een voorwaarde is voor een rechtstaat.

Gebruik bron 19 om vraag 40 te beantwoorden.

- 2p □ **40.** Leg uit onder welk type rechtspraak de rechtszaak, uit de bron, valt.

ARUBA

Examen HAVO

2019

Tijdvak-1
7 mei
7:30-10:00

Geschiedenis

Correctie- voorschrift

Het correctievoorschrift bestaat uit:

- 1 Regels voor de beoordeling
- 2 Algemene regels
- 3 Vakspecifieke regels
- 4 Beoordelingsmodel
- 5 Inzenden scores
- 6 Bronvermeldingen

1 Regels voor de beoordeling voor het schooljaar 2018 - 2019

Het werk van de kandidaten wordt beoordeeld met inachtneming van de volgende regels:

1. De directeur stelt zo spoedig mogelijk het door de kandidaten gemaakte werk met een exemplaar van de opgaven en het proces-verbaal van het examen aan de examinerator ter hand.
2. De examinerator ziet het werk zo spoedig mogelijk na, wijst er de onvolkomenheden in aan en geeft het werk aan de gecommiteerde.
3. De gecommiteerde beoordeelt het zo spoedig mogelijk en levert het resultaat van de beoordeling uiterlijk twee dagen voor de bekendmaking van de cesuur in.
4. Indien de commissie, belast met de vaststelling van de opgaven, bindende normen voor de beoordeling van het werk heeft opgesteld, passen de examinerator en de gecommiteerde deze bij hun beoordeling toe.
5. Indien voor een vak twee of meer examineratoren optreden, bepalen zij in onderling overleg de behaalde scores per vraag. Komen zij daarbij niet tot overeenstemming, dan wordt het geschil voorgelegd aan de voorzitter van de examencommissie van de desbetreffende school. De voorzitter van de examencommissie kan hierbij in overleg treden met de voorzitter van de gecommiteerden. De voorzitter van de gecommiteerden kan een derde onafhankelijke gecommiteerde aanwijzen. De beoordeling van de derde gecommiteerde wordt gemiddeld met de dichtstbijzijnde beoordeling van de examinerator en de eerste gecommiteerde.
6. De examinerator en gecommiteerde drukken hun beoordeling uit in een cijfer uit de schaal van cijfers 1 tot en met 10 met de daartussen liggende cijfers met één decimaal aan de hand van de omzettingstabel. De examinerator en gecommiteerde vermelden de door hen toegekende cijfers niet op het werk zelf, doch op een afzonderlijk vel papier.
7. De examinerator vult de vastgestelde cijfers voor het schriftelijk examen in op een lijst van cijfers, waarvan het model door de directeur van de Directie Onderwijs wordt vastgesteld. De examinerator en de gecommiteerde ondertekenen de lijst.

2 Algemene regels

Voor de beoordeling van het examenwerk zijn de volgende regels van toepassing:

- 1 De examinerator tikt in de digitale versie van het scoreblad, verstrekt door het Examenbureau, de namen en/of nummers van **alle kandidaten** in en het aan iedere kandidaat toegekende aantal scorepunten per vraag.
2. Voor het antwoord op een vraag worden door de examinerator en door de gecommiteerde scorepunten toegekend, in overeenstemming met het beoordelingsmodel. Scorepunten zijn de getallen 0, 1, 2, ..., n, waarbij n het maximaal te behalen aantal scorepunten voor een vraag is. Andere scorepunten die **geen gehele getallen** zijn, of een **score minder dan 0** zijn **niet toegestaan**.
3. Scorepunten worden toegekend met inachtneming van de volgende regels:
 - 3.1 indien een vraag volledig juist is beantwoord, wordt het maximaal te behalen aantal scorepunten toegekend;
 - 3.2 indien een vraag gedeeltelijk juist is beantwoord, wordt een deel van de te behalen scorepunten toegekend, in overeenstemming met het beoordelingsmodel;
 - 3.3 indien slechts één voorbeeld, reden, uitwerking, citaat of andersoortig antwoord gevraagd wordt, wordt uitsluitend het eerstgegeven antwoord beoordeeld;
 - 3.4 indien meer dan één voorbeeld, reden, uitwerking, citaat of andersoortig antwoord gevraagd wordt, worden uitsluitend de eerstgegeven antwoorden beoordeeld, tot maximaal het gevraagde aantal;
 - 3.5 indien in een antwoord een gevraagde verklaring of uitleg of afleiding of berekening ontbreekt dan wel foutief is, worden 0 scorepunten toegekend, tenzij in het beoordelingsmodel anders is aangegeven;
 - 3.7 indien in het beoordelingsmodel verschillende mogelijkheden zijn opgenomen, gescheiden door het teken /, gelden deze mogelijkheden als verschillende formuleringen van hetzelfde antwoord of onderdeel van dat antwoord;
 - 3.8 indien in het beoordelingsmodel een gedeelte van het antwoord tussen haakjes staat, behoeft dit gedeelte niet in het antwoord van de kandidaat voor te komen;
 - 3.9 indien een kandidaat op grond van een algemeen geldende woordbetekenis, zoals bijvoorbeeld vermeld in een woordenboek, een antwoord geeft dat vakinhoudelijk onjuist is, worden aan dat antwoord geen scorepunten toegekend, of tenminste niet de scorepunten die met de vakinhoudelijke onjuistheid gemoeid zijn.
4. Het juiste antwoord op een meerkeuzevraag is de letter die behoort bij de juiste keuzemogelijkheid. Voor een juist antwoord op een meerkeuzevraag wordt het in het beoordelingsmodel vermelde aantal scorepunten toegekend. Voor elk ander antwoord worden geen scorepunten toegekend. Indien meer dan één antwoord gegeven is, worden eveneens geen scorepunten toegekend.
5. Een fout mag in de uitwerking van een vraag maar één keer worden aangerekend, tenzij daardoor de vraag aanzienlijk vereenvoudigd wordt en/of tenzij in het beoordelingsmodel anders is vermeld.
6. Eenzelfde fout in de beantwoording van verschillende vragen moet steeds opnieuw worden aangerekend, tenzij in het beoordelingsmodel anders is vermeld.

7. Indien de examinator of de gecommiteerde meent dat in een examen of in het beoordelingsmodel bij dat examen een fout of onvolkomenheid zit, beoordeelt hij het werk van de kandidaten alsof examen en beoordelingsmodel juist zijn. Hij kan de fout of onvolkomenheid mededelen aan het Examenbureau. Het is **niet toegestaan zelfstandig af te wijken van het beoordelingsmodel**. Met een eventuele fout wordt bij de definitieve normering van het examen rekening gehouden.
8. Scorepunten worden toegekend op grond van het door de kandidaat gegeven antwoord op iedere vraag. Er worden geen scorepunten vooraf gegeven.
9. Het cijfer voor het centraal examen wordt als volgt verkregen. Eerste en tweede corrector stellen de score voor iedere kandidaat vast. Deze score wordt meegedeeld aan de directeur. De directeur of een door hem aangewezen persoon stelt het cijfer voor het centraal examen vast op basis van de regels voor omzetting van score naar cijfer.

NB1 Het Examenbureau heeft de correctievoorschriften vastgesteld. De corrector mag **niet afwijken van het correctievoorschrift**.

NB2 Het aangeven van de onvolkomenheden op het werk en/of het noteren van de behaalde scores bij de vraag is toegestaan, maar niet verplicht.

NB3 Als het Examenbureau vaststelt dat een (centraal) examen een onvolkomenheid bevat, kan het besluiten tot een aanvulling op het correctievoorschrift. Een aanvulling op het correctievoorschrift wordt zo spoedig mogelijk, nadat de onvolkomenheid is vastgesteld in een erratum naar de directeur van de scholen gestuurd.

Soms komt een onvolkomenheid pas geruime tijd na de afname aan het licht. In geval dat het werk al naar de tweede corrector is gezonden, past de tweede corrector deze aanvulling op het correctievoorschrift toe.

Een onvolkomenheid kan ook op een tijdstip geconstateerd worden dat een aanvulling op het correctievoorschrift te laat zou komen. In dat geval houdt het Examenbureau bij de vaststelling van de cesuur/N-term rekening met de onvolkomenheid.

3 Vakspecifieke regels

Voor dit examen **kunnen maximaal 74 scorepunten worden behaald.**

Voor dit examen zijn de volgende vakspecifieke regels vastgesteld:

1. Vakinhoudelijke argumenten moeten afkomstig zijn uit gezaghebbende, wetenschappelijke publicaties.
2. Als er in het correctiemodel sprake is van voorbeelden van een juist antwoord dan wordt hiermee gewezen op enkele voorbeelden van juiste antwoorden, dit betekent niet het juiste antwoord gelimiteerd is tot deze voorbeelden.

4 Het beoordelingsmodel

Vraag	Antwoord	Score
1	Maximumscore 1 B	1
2	Maximumscore 2 In de kaart zie je de twee bondgenootschappen. De Centralen: Duitsland, Oostenrijk-Hongarije, Italië en de Geallieerden: Frankrijk, Engeland, Rusland. Deze bondgenootschappen waren een belangrijke oorzaak van het uitbreken van de Eerste Wereldoorlog.	2
3	Maximumscore 2 De tekenaar wil duidelijk maken dat duif (de vrede) niet sterk genoeg is om de Volkenbond (de tak) te dragen. De tak (Volkenbond) is immers te zwaar voor de duif (vrede).	2
4	Maximumscore 1 A	1
5	Maximumscore 2 Verschillende antwoorden mogelijk Mogelijke verklaringen voor de opkomst van de NSDAP: -Financiële crisis in Duitsland. -Hoge werkloosheid, Hitler beloofde werkgelegenheid. -NSDAP maakte handig gebruik van de “vernedering” van het Verdrag van Versailles en beloofde Duitsland weer trots en sterk te maken. -De NSDAP maakte handig gebruik van propaganda -Hitler speelde in op breed levend antisemitisme -Intimidatie door de SA <i>Opmerking:</i> 1 punt per goede verklaring, maximaal 2 punten.	2
6	Maximumscore 2 Na de machtigingswet kon Hitler buiten het parlement om regeren. Dit gaf hem de sleutel tot alleenheerschappij en vestigde zijn dictatuur, dit was het einde van de Duitse rechtstaat.	2

Vraag	Antwoord	Score
7	<p>Maximumscore 2</p> <p>Mogelijke kenmerken: -Jodenhaat (Kristallnacht), -Terreur (Gestapo), tegenstanders naar concentratiekamp sturen. -Intimidatie (melden bij partijbureau) -Geheime politie, politiestaat, Gestapo</p> <p><i>Opmerking:</i> 1 punt per juist genoemd kenmerk met verwijzing naar de bron, maximaal 2 punten.</p>	2
8	<p>Maximumscore 2</p> <p>D, E, C, B, A, F</p> <p><i>Opmerking:</i> Als door het weglaten van één foutief geplaatst nummer een verder foutloze reeks ontstaat, wordt er 1 scorepunt toegekend.</p>	2
9	<p>Maximumscore 2</p> <p>Bron 4: Niet: Churchill voerspelt Hitlers binnenvallen van Sudetenland, de bron duidt op een beoordelingsfout van Chamberlain.</p> <p>Bron 5: Wel: Deze bron laat juist zien dat Chamberlain weinig keus had. Het leger van Duitsland was aanzienlijk sterker dan dat van Engeland. Begrijpelijk, dus geen beoordelingsfout van Chamberlain.</p>	1 1
10	<p>Maximumscore 2</p> <p>De bron voerspelt de schending/het verraden van de afspraken gemaakt in het Molotov-Ribbentroppact door Duitsland (Op de bron zie je Hitler vriendelijk omgaan met Stalin, de titel is Lovers Lane) door op 22 juni 1941 de Sovjet-Unie binnen te vallen, het begin Operatie Barbarossa (de troepen van Hitler staan al voor de grens).</p> <p><i>Opmerking:</i> 1 punt voor goede uitleg, 1 punt voor een juist genoemd aspect.</p>	2

Vraag	Antwoord	Score
	Maximumscore 2	
11	<p>Verschillende antwoorden mogelijk. Voorbeelden van goede argumenten: -De Europese geopolitieke problemen zijn door het Verdrag van Versailles nooit echt opgelost. -Er bestond wrok in Duitsland over het 'dictaat' van Versailles. -Oorzaken als Europees nationalisme en militarisme zijn nooit verdwenen. -Als gevolg van de Vrede van Versailles, waren delen van Duitsland nog steeds niet of niet volledig onder Duitse controle. -De herstelbetalingen zorgden ervoor dat Duitsland erg moeilijk economisch kon herstellen.</p> <p><i>Opmerking:</i> Per juist genoemd aspect 1 punt (maximaal 2 punten).</p>	2
12	Maximumscore 1 C	1
	Maximumscore 2	
13	<p>Eigen antwoord. Uit de vraag en het antwoord moet blijken dat dit anti-geallieerde en anti Westerse propaganda is. Via de afbeelding wordt de indruk gewekt dat er een Joods complot achter de geallieerde tegenstanders van de Duitsers zit.</p> <p>Voorbeelden van goede vragen en antwoorden: -In hoeverre is hier sprake van antisemitisme? Joden worden in een kwaad daglicht geplaatst. -Waarom blaast de Joodse man op een fluit: dit geeft een complot weer, de Joden zitten achter het beleid van de VS, VK en de Sovjet-Unie.</p> <p><i>Opmerking:</i> 1 punt voor een goede vraag, 1 punt bijbehorend antwoord</p>	2
	Maximumscore 2	
14	<p>Argument: Tweede Wereldoorlog: Vanuit Westers perspectief is D-day en niet Stalingrad het belangrijke keerpunt.</p> <p>Argument Koude oorlog: Ten tijde van de Koude Oorlog werden de soldaten van het Rode Leger als vijanden gezien.</p>	1 1

Vraag	Antwoord	Score
	Maximumscore 3	
15	<p>-De cartoonist probeert duidelijk te maken dat de aanval op Hiroshima gezien kan worden als een (vergeten) immorele daad, vergelijkbaar met terroristische aanslagen.</p> <p>-Eigen argumentatie:</p> <p>Voorbeeld van een antwoord dat het eens is met de cartoonist: De actie van de Verenigde Staten is inderdaad goed te vergelijken met terroristische acties. In beide gevallen is er sprake van je zin krijgen door angst en terreur te zaaien bij je tegenstander.</p> <p>Voorbeeld van een antwoord dat het oneens is met de cartoonist: Door het gooien van de atoombom overleden weliswaar veel burgers, maar het maakte een einde aan de oorlog. Waren de bommen niet gegooid dan zou er een bloedige invasie van Japan plaats hebben gevonden. Hierdoor is het niet een immorele oorlogsdaad, maar juist een goede beslissing geweest.</p> <p><i>Opmerking:</i> Een punt voor een correcte duiding van de cartoon, 2 punten voor een goed beargumenteerde eigen mening.</p>	<p>1</p> <p>2</p>
16	<p>Maximumscore 1</p> <p>B</p>	1
	Maximumscore 2	
17	<p>Het hondje Laika was het eerste levende wezen dat in 1957 de ruimte in ging. Belangrijk voor de Amerikanen om ook de ruimte in te gaan. Wie de ruimte, maan, beheerst heeft de macht over de ander. Dit was onderdeel van de wedloop tussen de Sovjet-Unie en de Verenigde Staten tijdens de Koude Oorlog.</p>	2
	Maximumscore 1	
18	<p>1= Onjuist, 2= Juist, 3= Juist, 4= Juist</p> <p><i>Opmerking:</i> 1 punt voor vier goede antwoorden.</p>	1

Vraag	Antwoord	Score
	Maximumscore 3	
19	<p>-In bron 11 komt duidelijk de weerzin naar boven als het gaat om de aanwezigheid van Amerika in Vietnam. Alleen maar eigenbelang, politiek-belang en ideologie volgens deze bron.</p> <p>-Eigen mening: Voorbeeld eens: Amerika had niets te zoeken in Vietnam en kwam daar alleen maar om eigen politieke en financiële doelstellingen na te streven.</p> <p>Voorbeeld oneens: Amerika handelde naar de dominotheorie. Als ze niet zouden ingrijpen dan bestond het risico dat heel Azië en misschien de hele wereld communistisch zou worden.</p> <p><i>Opmerking:</i> 1 punt voor een juiste interpretatie en 2 punten voor een goede argumentatie.</p>	<p>1</p> <p>2</p>
	Maximumscore 2	
20	<p>Citaat 1: Een mening over de Cubacrisis, omdat</p> <p>Citaat 2: Een feit over de Cubacrisis omdat ...</p> <p><i>Opmerking:</i> 1 punt per goed geduid citaat met juiste uitleg.</p>	<p>2</p>
	Maximumscore 2	
21	<p>d, e, b, c, a, f</p> <p><i>Opmerking:</i> Als door het weglaten van één foutief geplaatst nummer een verder foutloze reeks ontstaat, wordt er 1 scorepunt toegekend.</p>	<p>2</p>
	Maximumscore 1	
22	A	1
	Maximumscore 2	
23	<p>Koninkrijksorganen = grondwet, staatsregeling, voor het Koninkrijk der Nederlanden (4 landen). Landsorganen is de staatsregeling van Aruba.</p>	2
	Maximumscore 2	
24	<p>Voor 1954 waren de eilanden van de Nederlandse Antillen koloniën van het Koninkrijk. Na 1954 de Nederlandse Antillen 1 land binnen het Koninkrijk en zoals de bron aangeeft, kregen ze zelfbestuur.</p>	2

Vraag	Antwoord	Score
	Maximumscore 2	
25	Hij staat aan het hoofd van de regering = uitvoerende macht. Brenkt advies uit over landsbesluiten, rijks wetten, landsverordeningen = wetgevende macht.	2
	Maximumscore 1	
26	B	1
	Maximumscore 1	
27	1-b 2-d 3-a 4-c	
	<i>Opmerking:</i> 1 punt voor vier juiste combinaties.	1
	Maximumscore 2	
28	De gouverneur handelde hier als koninkrijksorgaan, hij vertegenwoordigde hier niet de Arubaanse regering, maar de Nederlandse regering.	2
	Maximumscore 1	
29	A	1
	Maximumscore 1	
30	Een controlerende taak.	1
	Maximumscore 3	
31	RAIZ 0 1053 UPP/PPA 0 MEP 7 2757 (2451) Curpa 0 POR 1 2765 (1843) MAS 0 RED 1 2083 AVP 8 2597 (2337)	
	4 restzetels, eerste restzetel is voor POR, de tweede is voor MEP, de derde restzetel is AVP, en de vierde restzetel is voor de MEP MEP 9 AVP 9	3

Vraag	Antwoord	Score
32	<p>Maximumscore 2</p> <p>Drie mogelijke coalities: AVP en MEP: 18 zetels. AVP en POR 11 zetels. MEP en POR 11 zetels.</p> <p>Opmerking: 2 punten voor drie juiste coalities, 1 punt voor 2 juiste coalities.</p>	2
33	<p>Maximumscore 3</p> <p>In 2013 was er een duidelijke absolute meerderheid voor de AVP. Er was hierdoor een enkele voor de hand liggende regering, een AVP-regering. Na de verkiezingen van 2017 had geen enkele partij genoeg stemmen om alleen te regeren. Hierdoor was een onderhandelingsproces over mogelijke coalities nodig.</p>	3
34	<p>Maximumscore 3</p> <p>De grootste partij heeft niet automatisch een absolute meerderheid. Er zal dus een coalitie gevormd moeten worden. In dit geval is het niet automatisch zo dat de grootste partij een coalitie kan of wil vormen. In het geval van de AVP had de AVP net een verkiezingsnederlaag geleden vergeleken met de voorgaande verkiezingen, waardoor ze het niet voor de hand vonden liggen om deel te nemen aan een nieuwe regering. Een andere mogelijkheid is dat de andere partijen weigerden met de AVP samen te regeren.</p>	3
35	<p>Maximumscore 1</p> <p>1= Juist 2= Onjuist 3= Juist 4= Onjuist</p> <p>Opmerking: 1 punt voor vier juiste antwoorden</p>	1
36	<p>Maximumscore 2</p> <p>De Raad van Advies adviseert de Arubaanse regering en het parlement en is de hoogste en laatste adviseur van de regering en Staten voor wetgeving. Als de Staten initiatiefvoorstellen in behandeling willen nemen, wordt eerste de Raad om advies over het desbetreffende initiatiefvoorstel gevraagd. Na het advies van de Raad, stelt de minister een rapport op aan de gouverneur. De adviezen van de Raad zijn in principe openbaar.</p>	2

Vraag	Antwoord	Score
37	<p>Maximumscore 3</p> <p>Eigen antwoord</p> <p>Voorbeeld antwoord eens: De rechterlijke macht is onafhankelijk en moet ervoor zorgen dat de burgerrechten van alle burgers gewaarborgd zijn.</p> <p>Voorbeeld antwoord oneens: De rechtelijke macht opereert niet in een machtsvacuüm maar in de maatschappij. De publieke opinie speelt dus ook wel degelijk een rol bij de overweging van strafmaat.</p>	3
38	<p>Maximumscore 1</p> <p>C</p>	1
39	<p>Maximumscore 2</p> <p>In een rechtstaat genieten alle burgers dezelfde burgerrechten. Om deze burgerrechten te waarborgen is het van belang dat iedereen een eerlijke kans krijgt om zich in de rechtbank te verdedigen, ook diegenen die niet de financiële middelen bezitten om dit te doen. Daarom is het van belang dat deze mensen een pro-deo advocaat toegewezen krijgen.</p>	2
40	<p>Maximumscore 2</p> <p>Strafzaak, want er is een strafbaar feit (moord) gepleegd. Andere mogelijke uitleg: een strafzaak want het O.M. is erbij betrokken.</p>	2

5 Inzenden scores

De examiner verwerkt **na de eerste correctie** de scores van **alle kandidaten** in alfabetische volgorde in de digitale versie van het scoreblad. Dit scoreblad wordt door het Examenbureau verstrekt.

De examiner mailt dit ingevulde **voorlopige scoreblad**, nog **voordat het werk naar de gecommiteerde wordt gestuurd**, naar het Examenbureau.

Nadat de bespreking van het werk met de gecommiteerde heeft plaatsgevonden, past de examiner het voorlopige scoreblad aan en stuurt deze **definitieve versie** naar het Examenbureau.

Het Examenbureau analyseert de scores en **stelt de definitieve cesuur/N-term vast**. Na vaststelling **ontvangen de directeuren van de scholen de omzettingstabel** voor het desbetreffende vak van het Examenbureau.

Inzending scores uiterlijk 21 mei 2019.

6 Bronvermeldingen

Boeken en kranten

Amigoe di Aruba, 12 jaar cel voor dodelijke schietpartij Olde Molen.”, vrijdag 9 februari 2018.

Kaspi, De geschiedenis van de verenigde staten van Amerika deel 1 en 2 Aula 1988

Kershaw, I. (2016). *De afdaling in de hel Europa, 1914-1949*. Uitgeverij het Spectrum.

Parliament.uk, https://api.parliament.uk/historic-hansard/commons/1938/oct/05/policy-of-his-majestys-government#column_360

Pietersz, J.A. Burgerschap en bestuur, 2017

Pronk, P. *Staatsinrichting van Aruba*, Aruba 2003

Websites en televisie

The Fog of War: Eleven Lessons from the Life of Robert S. McNamara, Sony classic pictures

Ney York Times archive, geraadpleegd 14 april, van https://archive.nytimes.com/www.nytimes.com/learning/general/onthisday/981022onthisday_big.html

Rasmijn, A, Gouverneur tekent begroting niet, aanwijzing mogelijk, Caribisch Netwerk, geraadpleegd 14 april, van <https://caribischnetwerk.ntr.nl/2014/06/28/gouverneur-tekent-begroting-niet-aanwijzing-mogelijk/>.

Illustraties

Bron 1: Hans Andriessen, <https://historiek.net/het-ontstaan-van-de-eerste-wereldoorlog/51194/>

Bron 2: *Punch* 26 maart, 1919, https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Punch_dove_and_branch.png

Bron 4: Adamthwaite, A. P., *The making of the Second World War*, 1977

Bron 6: Zee, P. *Down Lovers Lane*, uit: Husband, T. (2012) *Cartoons of World War II*, Arcturus

Bron 7: United States Holocaust Memorial Museum, Nazi handbill of Roosevelt, Churchill, and Stalin controlled by Jewish piper, geraadpleegd 14 april, van: <https://collections.ushmm.org/search/catalog/irn538330>

Bron 8: 'Het moederland roept' van Jevgeni Voetsjetitsj, Wikipedia, geraadpleegd 14 april, van https://es.wikipedia.org/wiki/Estatua_de_la_Madre_Patria#/media/File:Volgograd_and_the_Motherland_statue.JPG Rodgers, R,

Bron 9: Which terrorist group did that? ,geraadpleegd 14 april, van <https://www.pghcitypaper.com/pittsburgh/with-a-new-bound-retrospective-of-his-25-years-in-the-field-the-post-gazettes-rob-rogers-talks-editorial-cartooning/Content?oid=1343052>

Bron 10: NRC, De Spoetnikbouwer, Oleg Ivanovski was hoofdontwerper van de vroege Russische ruimtevaartuigen. Een Spoetnikinterview. Bruno van Wayenburg ,geraadpleegd 14 april, van <https://www.nrc.nl/nieuws/2007/09/29/de-spoetnikbouwer-11401815-a1040674>

Bron 15 Examenbureau Aruba

Bron 16: Overheid.Aw, geraadpleegd 14 april, van: https://www.overheid.aw/bestuur-organisatie/vaststelling-verkiezingsuitslag-2013_41201/

Bron 17: Overheid.Aw, geraadpleegd 14 april, van: https://www.overheid.aw/bestuur-organisatie/vaststelling-verkiezingsuitslag-2017_46271/